

Korte mededelingen

Kleine klapekster

Zondagmorgen 21 maart des morgens ca. 9 uur werden wij tijdens een vogeltocht langs de Knardijk, ter hoogte van de hoge Knarsluis, verrast door een in een boompje zittende vogel, die wij op het eerste gezicht als een klapekster identificeerden. Wij konden met onze auto de in het geheel niet schuwe vogel tot zeer dichtbij naderen en hadden gedurende meer dan een kwartier de gelegenheid de vogel met onze kijkers in diverse posities (korte vluchtjes van boom tot boom) waar te nemen. Wij merkten duidelijk het volgende op: onmiskenbare één duidelijk omschreven vleugelvlak, géén witte wenkbrauwstreep en een donker voorhoofd. Ook het door ons goed waargenomen vliegbeeld bracht ons in de overtuiging, dat we hier te doen hadden met de kleine klapekster. De onderdelen konden wij echter niet als „witrose” onderscheiden, doch als „vuilwit”. De witte schouderpartijen, kenmerkend voor de klapekster konden wij niet waarnemen. De achterranden van de kleine slagpenen vertoonden geen witte tekening. Enige honderden meters verder troffen wij wederom een zelfde vogel aan, welke naar onze stellige overtuiging niet dezelfde was, aangezien wij tijdens onze waarnemingen de eerste vogel in een andere richting hadden gedreven. De waarneming, welke door mijn metgezel drs. P. M. Schenk (Wilhelminalaan 27, Leersum) en mij verricht, terwijl deze lieten bevestigen door een passerende „vogelaar” de heer W. W. Diedrich, Kon. Wilhelminalaan, Voorburg.

- H. Hemminga, dierenarts, Meester Bosweg 3, Leersum

Merkwaardige nesten

Adjan de Jong berichtte over de vondst van een nest van de wilde eend in het riet van de opgespoten terreinen bij Sloterdijk waar een fazant van afvlug. Het nest bevatte 7 eieren van een eend en 3 van een fazant. De eieren waren vers en het nest bevatte maar weinig dons toen

het op 19 april gevonden werd.

De heer P. Burghart te Jisp trof twee broedende eenden aan op een kolossaal aantal eieren. Hij heeft niet kunnen zien hoe de jongen later werden verdeeld. Een foto van de twee broedende eenden zond hij ons ter inzage.

Torenvalken in Den Haag

Op het Binnenhof te Den Haag verblijven reeds enige jaren enkele torenvalken. Zij dreigen ernstig in gevaar te komen door een actie met gif om de duiven rond de Ridderzaal te verdrijven. Pasgeleden moesten brandweer en politie een in moeilijkheden geraakte torenvalk te hulp komen. Het dier was niet tot vliegen in staat maar kon niet gepakt worden, omdat het zich fladderende uit de „voeten” maakte.

Insecticide veroorzaakt massamoord bij vogels in de Camargue

Op 20 juni 1969 werd de Etang de Berre door een vliegtuig besproeid met een tegen de muggen bestemd insecticide. Enkele weken daarna werden in dit gebied duizenden dode watervogels aange troffen o.a. smienten, wilde eenden, zomertalingen, waterhoentjes en kemphanen, alle slachtoffers van de bespuitingen.

Onderzoek naar het voorkomen van de watersnip als broedvogel vroeger en nu

In verband met een onderzoek naar het Rijksinstituut voor Natuurbeheer naar het voorkomen en de achteruitgang van de watersnip als broedvogel in Nederland, wordt men verzocht om vroegere en recente broedgegevens van deze soort met bijzonderheden over de plaats en biotoop aan onderstaand adres door te geven.

- L. Coomans de Ruiter, Graaf Florislaan 24, Hilversum, tel. 02150-4 57 42.

Vogelwaarnemingen in het hartje van de hoofdstad

O 5 januari 1970 troffen de ervaren vogelkenner F. W. Andriessen en ondergetekende een kramsvogel aan in het hartje van Amsterdam en wel op het ijs van de Leliegracht, waar deze kennelijk zijn kostje opscharrelde.

Op 25 februari j.l. ontdekte ik in de Raamgracht, in het centrum van Amsterdam, een geoorde fuut. Het rode oog was duidelijk waar te nemen.

- H. A. M. Jansen, Einsteinlaan 177, Badhoevedorp

Bescherming voor het vogel-reservaat „De Steile Bank”

De Steile Bank is een zandplaat aan de zw.kust van Friesland in het IJsselmeer onder Oudemirdum, ten nw. van Lemmer. Deze zandplaat is na de afsluiting van de toenmalige Zuiderzee van de Waddenzee, door de verlaging van de waterstand van het IJsselmeer komen droog te vallen. Deze zandplaat is, in tegenstelling tot andere drooggevallen zandbanken als de Mokkebank en de Makkumerwaard die begroeid zijn geraakt met riet, onbegroeid gebleven. Daardoor is het voor bepaalde vogelsoorten een gezochte pleisterplaats geworden. Gedurende de zomermaanden komen hier ook grauwe ganzen ruien.

Door de recreatie (vooral baden en varen) werd de vogelbevolking steeds meer verstoord en het voedsel (fonteinkruid) voor de ruiende ganzen schade toegebracht.

Teneinde een rustige pleisterplaats terug te krijgen zijn door het It Fryske Gea beschermende maatregelen genomen o.a. door borden, markering met een bebakening van oranje plastic bollen, tijdelijke bewaking in de recreatiemaanden en het uitreiken van een brief aan de bezoekers van dit gebied. In 1969 was het resultaat reeds verbluffend op een sporadische uitzondering na. Dank zij de beschermende maatregelen (het Wereld Natuur Fonds droeg bij aan de kosten) was het aantal pleisterende vogels al aanzienlijk groter dan in de laatste jaren.

Aggressief gedrag tegenover de houtduif

In antwoord op de vraag van mr. W. M.

Scheurleer (pag. 225), in verband met het alarmeren van bepaalde vogelsoorten bij het zien van een houtduif, kan ik de volgende waarneming meedelen.

Tijdens tellingen rond een spreeuwen-slaapplaats te Moerbeke, bij de Nederlandse grens, vlogen een 80tal spreeuwen in bolvormig gesloten formatie rond een overvliegende houtduif; een gedrag van spreeuwen dat normaal voorkomt als verdedigingsmiddel tegen een sperwer of een andere stootvogel. De houtduif vloog verder zonder zich te storen aan die spreeuwen. Na circa 1 minuut stopten de spreeuwen hun „verdedigingsvlucht” en vervoegden zich bij hun soortgenoten op de slaapplaats. De duizenden spreeuwen die toen reeds aanwezig waren reageerden niet op de houtduif. Zou het silhouet van een vliegende houtduif met die van een prooivogel verward worden? Misschien steunt de waarneming van mr. Scheurleer op deze veronderstelling.

- A. Verstraeten, Bokslaar, Lokeren 9100, België

(zie ook „Het gedrag van de houtduif” Het Vogeljaar, jaargang 6 — nr. 5 — november 1958 — pag. 79).

Mussen slepen met nestmateriaal

Het verschijnsel doet zich bij mij voor dat de huismussen in oktober druk in de weer zijn met nestmateriaal. Zij brengen het nu in het voerhuisje op m'n balkon.

- N. v. d. Lek-Muns, Domo „Zamenhof”, Julianalaan 310, Haarlem.

(Huismussen nestelen in bijna elke maand, maar bovendien bouwen zij vaak slaapnesten, waarin zij in de wintermaanden overnachten. — red.).

Matkopje slachtoffer van klissen

Vorig jaar augustus heb ik langs de IJssel in Dieren een matkopmeesje gevonden dat vast zat aan enkele klissen. Het meesje heeft waarschijnlijk op de plant willen neerstrijken en is toen niet goed terecht gekomen. Ik vond het vogeltje met uitgespreide vleugels, met onder elk wiekje een klis. Het diertje was al lang dood (geheel uitgedroogd) maar toen ik het los probeerde te maken bleek het toch nog zeer vast te zitten.

Eveneens verleden jaar heb ik tweemaal Turkse tortel aangetroffen, die gevangen zaten in een stortbak voor graan bij de landbouwcoöperatie in Dieren. In de bakken zit bovenin grof gaas. De tortels hebben zich daardoorheen gewrongen om bij het zaad onderin de koker te komen. Na de maaltijd zagen zij geen kans er weer uit te vliegen. Eenmaal heb ik zes vogels kunnen loslaten, een andermaal twee. Ook vond ik eenmaal een dode tortel onderin de bak.

- J. G. H. M. Eljnsink, Zutphensestraatweg 31, Dieren.

Opvallend agressieve stormmeeuw

Toen, nadat de kieviten al waren gearriveerd, er dit voorjaar toch nog een vorstperiode optrad, waardoor de grond hard bevroren raakte, konden wij hier op Texel een ongewoon gedrag van stormmeeuwen vast stellen. In de nabijheid van elke kievit zat een stormmeeuw, die bleef wachten tot een kievit 4-8 maal een prooi naar binnen had gewerkt. Dan kwam de meeuw in actie. De kievit werd zolang achterna gezeten, tot hij zijn voedsel uitbraakte, dat dan door de stormmeeuw werd opgeslokt. Zowel mijn vader als ik hebben dit herhaaldelijk waargenomen. Het droeg er stellig toe bij dat de kieviten zo snel hun conditie verloren. Er zijn zeker honderd dode kieviten in die periode op Texel gevonden.

In oktober trad, wellicht als gevolg van de langdurige droogte, hetzelfde verschijnsel op. Begin november waren er weer voldoende wormen in de bovengrond aanwezig en toen hebben we het verschijnsel niet meer waargenomen.

- C. D. Duinker, Hoeve Varia, W 27 Oosterend, Texel.

Zwarte mees in nestkast in Utrecht

In een van mijn nestkastjes broedde dit jaar een zwarte mees. Ik meen, dat dit niet zoveel voorkomt in een stadstuin, al woon ik dan wat aan de buitenkant. Minder ongewoon is misschien dat ook een paartje winterkoningen een nestkast betrok.

- H. Wagenvoort, Pr. Hendriklaan 68, Utrecht.

Maker van foto van H. J. Slijper

De heer J. H. Dam verzoekt ons mede te delen dat de foto van H. J. Slijper, die op blz. 81 van jaargang 17 werd afgedrukt, door hem werd vervaardigd. Wat we gaarne doen.

Kokmeeuw eet mieren

Sinds het begin van de vorige winter heb ik een volwassen kokmeeuw met niet funktionerende vetklieren in verpleging. Vrijlating van deze vogel zou een wisse dood betekenen. Op 22 augustus haalde ik een steen uit haar verblijf weg, waaronder een mierenest bleek te zitten. Meteen nadat ik mij had teruggetrokken pikte de meeuw 5-6 mieren op. Ik ben benieuwd of dit eerder is waargenomen?

- Marcel Fennis, NJN-afd. Tiel, Burg. van Altenastraat 15, Tiel.

(Er is over het vangen van vliegende mieren herhaaldelijk in Het Vogeljaar geschreven. Dat de alleseter kokmeeuw ook ongeveugelde mieren eet is dus niet verwonderlijk, hoewel er ons geen waarnemingen van bekend zijn. — red.).

Achteruitgang van ooievaars

Naar aanleiding van het laatst verschenen verslag over de ooievaars (december 1969, pp. 177-186) wilde ik graag enkele opmerkingen maken. Onder het hoofd „Vergiftiging van weilanden en sloten” wordt melding gemaakt van vergiftiging door bespuitingen tegen onkruiden, waardoor geen leven meer in de sloten te bespeuren valt. Voorts het verloren (?) gaan van voedselgebied door de bespuiting van boomgaarden etc. Ik zou hierbij willen aantekenen dat dit m.i. niet geheel juist is gesteld. Er gaat n.l. geen voedselgebied verloren, maar er wordt een voedselgebied vergiftigd!!

Vogels die in deze gebieden voedsel vergaren hetzij levend dan wel dode resp. gedode (door vergiftiging) worden mogelijk in tweede instantie al dan niet met dodelijk gevolg, vergiftigd. („Natura”, jrg. 64, p. 187, 339 e.v.; jrg. 65, p. 123, 130, 155; jrg. 66, p. 86; „Het Vogeljaar” jrg. 17, p. 51, e.v., 148 e.v.; „Het Beste” 1970, nr. 148 p. 64 e.v.)

Onder het hoofd „Ruilverkaveling en ontwatering, verloren gaan van voedselgebied” wordt gesteld dat ruilverkaveling met daarmee gepaard gaande uitdroging van het milieu: waaronder ook begrepen het daardoor verdwijnen van de kikkers. Dit zou de oorzaak zijn dat een nest in Bellingwolde onbewoond is gebleven.

Dit is m.i. een biotoopvraag. Is het wel juist dat ooievaars aan een vochtig biotoop gebonden zijn?

Volgens de vogelatlas van Prof. Voous is dit niet het geval. (ook andere auteurs stemmen met hem hierin overeen). Prof. Voous geeft een vrij grote verscheidenheid van milieufactoren op van vochtig tot uitgesproken droog steppegebied.

Hetzelfde over het voedsel. De ooievaar is niet uitsluitend „kikkereter”, maar eet ook: mollen, muizen, slangen, grote insecten zoals sprinkhanen, krekels en kevers.

Kan het nest in Bellingwolde niet gewoon onbewoond gebleven zijn omdat de betreffende ooievaars zijn omgekomen? Uit de verschillende verslagen blijkt dat in 1966 een solitair, in 1967 het nest onbewoond was, 1968 bewoond, 2 dode jongen en in 1969 het nest onbewoond was. Ik ben van mening dat dit geval ook tot het hoofd „vergiftiging van weilanden en sloten” terug te brengen is.

Ruilverkavelingen e.d. plegen nu eenmaal gepaard te gaan met „verbeterde” landbouwmethodeën waaronder alle soorten van bespuitingen klaarblijkelijk mede begrepen moeten worden.

De enige waarde die men aan het al dan niet voorkomen van kikkers (of ander leven) in de sloten mag toekennen is die voor graadmeter van de giftigheid van het milieu.

Verskillende nesteigenaren en berichtgevers duiden ook in deze richting. Hetgeen ik persoonlijk een verheugend verschijnsel vind, omdat daaruit blijkt dat steeds meer mensen gaan beseffen, dat de achteruitgang die de avifauna in veel opzichten vertoont te wijten is aan deze landbouwgiften. Een onderwerp waarover ik in 1967 uitvoerig heb gecorrespondeerd met de toenmalige secretaris van Vogelbescherming. Dit betrof toen ook de sterke achteruitgang van de ooievaars, die m.i. voor het grootste deel is

te wijten aan vergiftiging van het milieu. Immers in de dit schrijven aangehaalde literatuur wordt dikwijls de opmerking gemaakt dat juist het voortplantingsvermogen door deze giften wordt aangetast. (zie R. T. Peterson in „Het Beste”) Voor wat betreft de ooievaars moet men nu al blij zijn als per nest gemiddeld 1½ à 2 jongen uitvliegen. Ter vergelijking: in een oude jaargang van „De Levende Natuur” (1 november 1910) trof ik gegevens aan over vier ooievaarsnesten, n.l. Baarn 4 jongen geringd; Zevenaar Ruysenaar 5 jongen; Zevenhuizen W. Engelsens 5 jongen; Zevenhuizen D. Engelsens 4 jongen. Alle jongen werden geringd met ringen van Vogelwarte Rossitten en door het Zoölogisch Station, Den Helder. Waar vinden wij nu nog zoiets: toch wel een bewijs dat in een tijd waar beslist maar weinig werd gespoten de levenskansen van onze vogels in dit opzicht veel gunstiger waren. Als aan de hand van de gegevens van de verschillende ringstations eens een landelijk gemiddelde van de jongen per nest voor die tijd berekend kon worden, zou dan de vraag waaraan de achteruitgang te wijten is niet een stuk dichterbij zijn beantwoording zijn? Ik hoop dat bovenstaande een bijdrage zal kunnen zijn tot oplossing van deze problemen.

- A. P. Bot, *Spaarndammerdijk 79 hs.*, Amsterdam

Ongewoon gedrag van een moedereend

Onlangs zag ik iets, dat me heel ongewoon leek, zelfs onnatuurlijk en waarvoor ik geen verklaring, hoe dan ook bezien, kan vinden. Een eend met pullen van ongeveer twee dagen oud schoot ineens af op een iets verder zwemmend pulletje, greep het, tilde het uit het water en maakte met de snavel bijt- of slikbewegingen. Het pulletje werd dus flink geknepen en gekneed, gaf echter geen geluid. Dit duurde misschien 20 seconden, toen viel het weer te water en zwom weg, blijkbaar ongedeerd.

Vele vragen komen op. Wat bezielde deze moedereend? Zag ze in de pul een vijand voor haar kroost? Hoorde de pul niet bij haar? Is het niet gewoon dat verdwaalde pullen zich bij een andere

moeder met kroost aansluiten, waar ze vanzelfsprekend worden geaccepteerd? Ik zag vaak eenden met jongen van verschillende leeftijd. Kent de eend haar eigen jongen? Is het voor een slobber-eend normaal dat ze een zo groot object grijpt en poogt in te slikken of dood te bijten? Ik kon helaas niet langer blijven kijken om het verdere gedrag van beide partijen te volgen. Zijn er onder de lezers die zo'n geval ook wel eens meemaakten of die, met meerdere kennis van zaken een aannemelijke verklaring voor dit fenomeen kunnen geven?

- *Rein Stuurman, Nieuweweg 16, Eemnes*

In de jaren vijftig nam ik op het Venne-meer te Oud Ade een meerkoetenpaartje met kleine jongen waar, waarvan één der ouders een jong fel en langdurig op de rode plek op het voorhoofd pikte. Zodanig zelfs dat het jong vaak onder water verdween en ik bang was dat het het niet meer boven zou komen. Ik heb altijd gedacht dat dit niet maar een afstraffing van het jong was, maar dat dit pikken op die rode plek ook wel degelijk een functie had.

J.T.

De kluit in Zw. Nederland

Gaarne ontvang ik vóór midden september broedgegevens van de kluit uit Zeeuws-Vlaanderen, Zuid Beveland en W. Brabant. De broedresultaten met opgave van plaats en beschrijving van biotoop. Ook gegevens van vorige jaren zijn welkom. Medewerkers ontvangen een uitvoerig verslag van dit verspreidingsonderzoek na afsluiting van het onderzoek, dat tot doel heeft na te gaan welke handhaving de kluit heeft t.o.v. de grote vervuiling in de Saafginge en de recreatieverontrusting o.m. in Oost Zeeuws-Vlaanderen. In 1957 broedden er 180 paar kluten in de Braakman, in 1961 nog slechts 15 paar.

- *H. A. Knibbeler,
Nicolaas Beetsstraat 18, Hulst*

Belangrijk project voor het behoud van stootvogels

Zoals reeds bij velen Uwer bekend zal zijn is 1970 door de Raad van Europa

aangewezen als het Europese Natuurbeschermingsjaar. In dit verband wordt door de Voorzitter van het Nederlandse Comité ter voorbereiding van het Europese Natuurbeschermingsjaar, mede namens het Wereld Natuur Fonds, een beroep gedaan op de lezers van „Het Vogeljaar” voor de volgende Europese zaak. De Pyreneeën en met name de Spaanse provincies Navarra en Huesca behoren tot de weinige streken in Europa die nog een grote dichtheid en verscheidenheid aan stootvogels bezitten. Hier komen als broedvogel nog voor: lammergier, vale gier, aasgier, steenarend, havikarend, dwergarend, slangenarend, buizerd, wespendif, rode wouw, zwarte wouw, havik, sperwer, grauwe, blauwe en bruine kiekendief, slechtvalk, boomvalk en torenvalk.

De gieren zijn hier direct afhankelijk van de extensieve schapenhouderij, die hen hun voedselbasis verschafft. Gelijk al aan de Franse zijde van de Pyreneeën gebeurd is, zal deze schapenteelt ook aan de Spaanse zijde in sterke mate gaan afnemen. Het recente gebruik van dieldrin bij „sheep-dipping”, vooral aan de Franse kant, heeft daar reeds zijn noodlottige invloed doen gelden. Om op deze ontwikkelingen, althans aan de Spaanse zijde, vooruit te zijn, is door enkele Spaanse en Nederlandse ornithologen in het kader van een project van het Wereld Natuur Fonds (met instemming van C.I.P.O.) een plan ontworpen om als eerste stap voor het behoud van de rijke stootvogelstand een voederplaats in te richten als experiment voor het scheppen van een aanvullende voedselbasis.

Reeds is voor dit doel een hoog gelegen terrein op ca. 20 km afstand van Pamplona, de hoofdstad van Navarra, door de eigenaar ter beschikking gesteld, terwijl kadavers kosteloos door de stedelijke overheid van Pamplona toegezegd zijn. Verschillende voorzieningen moeten echter nog worden getroffen, zoals de constructie van omheiningen en van een observatiehut, de verbetering van een lokale weg, de aanschaf van een landrover, enz.

Om dit alles te verwezenlijken is een bedrag van rond f 20.000,— benodigd. De onlangs gestichte Spaanse afdeling van het Wereld Natuur Fonds heeft aange-

boden te zullen proberen voor een land-
rover zorg te dragen.

Voor het bijeenbrengen van een zo groot
mogelijk deel van het resterende bedrag
van ca. f 10.000,— nodig voor de reali-
satie van dit project, gebouwd op Euro-
pese samenwerking en met als doel om
de Spaanse bevolking te stimuleren hun
voor Europese begrippen nog onvoorstel-
baar rijke stootvogelfauna, incl. hun
broedgebieden daadwerkelijk te bescher-
men en te behouden, doet de redactie van
„Het Vogeljaar” gaarne een beroep op
haar abonnees. Een gift van slechts enkele
gulden per abonnee is reeds voldoende

om nog dit jaar met de uitvoering van
dit belangrijke project voor het behoud
van de stootvogels in een gebied dat
overigens reeds door vele Nederlandse
veldornithologen werd bezocht, te kun-
nen aanvangen.

Giften kunnen daartoe worden gestort
op postgiro 444.66 t.n.v. Wereld Natuur
Fonds, Zeist, onder vermelding van
WWF-project 518 (stootvogels Pyreneeën).

De redactie van „Het Vogeljaar” en het
Wereld Natuur Fonds betuigen bij voor-
baat reeds hun erkentelijkheid voor Uw
medewerking.
